

26.9.2005

Valtioneuvoston kanslia ja ministeriöt

VIRANOMAISEN TOIMINNAN JULKISUUDESTA ANNETUN LAIN 34 §:N (495/2005) TÄYTÄNTÖÖNPANO JA VALTION MAKSUPERUSTELAKI

Eduskunta on hyväksynyt lain viranomaisen toiminnan julkisuudesta annetun lain muuttamisesta (495/2005), myöhemmin julkisuuslaki. Laki tulee voimaan 1 päivänä lokakuuta 2005. Laki perustuu hallituksen esitykseen eduskunnalle laiksi viranomaisen toiminnan julkisuudesta annetun lain sekä kuntalain 50 §:n muuttamisesta (HE 20/2005 vp.).

Valtion maksuperustelain 12 a §:n (961/1998) nojalla valtiovarainministeriö on antanut seuraavat ohjeet ja suositukset lainmuutoksen johdosta.

1. Maksuperusteet

Julkisuuslain 34 § sisältää aikaisempaa tarkemmat säännökset maksun määräytymisessä noudatettavista periaatteista perittäessä maksuja kopion antamisesta julkisuuslakiin perustuvan yleisen tiedonsaantioikeuden nojalla. Lähtökohtana maksun määräämisessä on kustannusvastaavuuden periaate (34 §:n 3 mom). Maksua ei kuitenkaan peritä esimerkiksi silloin, kun asiakirjasta annetaan tietoja suullisesti, asiakirja annetaan viranomaisen luona luettavaksi ja jäljennettäväksi tai kun sähköisesti tallennettu asiakirja lähetetään tiedon pyytäjälle sähköpostitse. Maksu ei peritä myöskään silloin, kun pyydetyn asiakirjan antaminen kuuluu viranomaisen neuvonta-, kuulemis- tai tiedotusvelvollisuuden piiriin (34 §:n 1 mom).

Asiakirjan antamisesta viranomaisen luona luettavaksi voidaan periä maksu asiakirjan esille hakemisesta, jos asiakirja ei ole yksilöitävissä ja löydettävissä viranomaisen käytössä olevan asiakirjaluokittelun eikä asiakirjan tunnisteen avulla taikka sähköisesti ylläpidetystä rekisteristä sen hakutoimintojen avulla (34 §:n 2 mom).

Maksu voidaan lain mukaan määrätä erikseen tavanomaisia ja erikseen erityisiä toimenpiteitä vaativia asiakirjapyyntöjä varten. Tavanomaisena asiakirjapyyntönä pidetään sellaisen asiakirjan antamista, joka on kokonaan julkinen tai josta salassa pidettävät osat on vaivatta poistettavissa (34 §:n 4 mom).

2. Toimivaltasäännökset

Julkisuuslain 34 §:n 3 momentin mukaan valtion viranomaisen tuottamista julkisuuslain 34 §:ssä tarkoitetuista suoritteista perittävä maksu määrätään ja peritään siten kuin valtion maksuperustelain 7 §:n 2 momentissa tarkoitettua suoritteesta säädetään. Valtion maksuperustelain 7 §:n 2 mukaisesta ns. monopolisuoritteesta perittävä hinta saadaan määrätä niin, että se vastaa suoritteen omakustannusarvoa.

Valtion maksuperustelain 8 §:n 2 momentin mukaan asianomainen ministeriö päättää, mitkä ministeriön ja hallinnonalan muiden viranomaisten suoritteet tai suoriteryhvät ovat maksullisia ja mistä suoritteesta tai suoriteryhmästä maksu määrätään omakustannusarvon perusteella sekä mitkä suoritteet hinnoitellaan liiketaloudellisin perustein. Monopolisuoritteiden maksullisuuden päättää asianomainen ministeriö. Monopolisuoritteiden hinnat päättää maksuperustelain 9 §:n nojalla asianomainen viranomainen.

3. Julkisuuslain 34 §:n mukaisista maksuista säättäminen maksuasetuksessa

Julkisuuslain 34 §:ssä tarkoitettujen suoritteiden maksullisuudesta säädetään maksuperustelain periaatteiden mukaisesti ministeriön maksuasetuksella. Koska julkisuuslain 34 §:ssä on säädetty säännöksessä tarkoitetuista suoritteista (tiedon esille hakeminen sekä kopioiden ja tulosteiden antaminen) sekä suoritteista perittävien maksujen määräytymisperusteista, valtiovarainministeriö suosittaa, että virasto ja laitospöytäyksissä maksuasetuksissa käytettäisiin mahdollisuuksien mukaan seuraavaa säännösmuotoilua:

”Viranomaisen toiminnan julkisuudesta annetun lain 34 §:n 2 momentissa tarkoitettua tiedon esille hakemisesta sekä saman lain 34 §:n 3 momentissa tarkoitettujen kopioiden ja tulosteiden antamisesta perittävistä maksuista päättää (viraston tai laitoksen nimi) ottaen huomioon, mitä viranomaisen toiminnan julkisuudesta annetun lain 34 §:ssä säädetään.”

Sisällytettäessä julkisuuslain 34 §:n mukaiset maksusäännökset viraston tai laitoksen maksuasetukseen on asetuksen johtolauseeseen otettava viittaus julkisuuslain 34 §:ään.

Tietojen antamisesta asiakirjasta julkisuuslain nojalla muissa kuin julkisuuslain 9 ja 11 §:ssä tarkoitetuissa tapauksissa peritään maksu noudattaen, mitä valtion maksuperustelaissa säädetään.

4. Muut maksuihin sovellettavat säännökset

4.1. Yleistä

Julkisuuslain 34 §:n 3 momentin mukaan valtion viranomaisen tuottamien julkisuuslain 34 §:ssä tarkoitetuista suoritteista perittävä maksu määrätään

ja peritään siten kuin valtion maksuperustelain 7 §:n 2 momentissa tarkoitetusta suoritteesta säädetään.

Toimivaltasäännösten lisäksi julkisuuslain 34 §:ssä tarkoitettujen suoritemaksujen määräämiseen ja perimiseen sovelletaan, mitä valtion maksuperustelaissa ja -asetuksessa (211/1992) säädetään.

4.2. Muutoksenhaku

Maksun määräämistä koskevasta muutoksenhausta julkisuuslain 33 §:ään sisältyy valtion maksuperustelain 11 b §:n 2 momentista poikkeava erityissäännös:

”Jos maksuvelvollinen katsoo, että määrättäessä maksua valtion maksuperustelain (150/1992) mukaisesti tämän lain 34 §:n nojalla on tapahtunut virhe, hän voi vaatia maksun oikaisua maksun määränneeltä viranomaiselta kuuden kuukauden kuluessa maksun määräämisestä. Oikaisuvaatimuksesta annettuun päätökseen saadaan hakea muutosta siten kuin hallintolainkäyttölaisissa säädetään tekemällä valitus hallintokäyttölain 12 §:n mukaan toimivaltaiselle hallinto-oikeudelle. Hallinto-oikeuden päätökseen ei saa valittamalla hakea muutosta.”

Säännös vastaa asiasisällöltään sitä, mitä valtion maksuperustelain 11 b §:ssä säädetään julkisoikeudellisesta suoritteesta perittävää maksua koskevasta muutoksenhausta.

Julkisuuslain 34 §:ssä tarkoitettujen maksullisten suoritteiden luonne huomioon ottaen valtiovarainministeriö suosittelee, että maksun määrännyt viranomainen antaa maksun määräämisen yhteydessä ohjeet julkisuuslain 33 §:ssä tarkoitettujen oikaisukeinojen käyttämisestä. Käytäntö vastaisi julkisoikeudellisten suoritteiden osalta edellytettyä menettelyä (maksuperustelain 11 a §:n 3 mom).

5. Maksuista tiedottaminen

Julkisuuslain 34 §:n 5 §:n mukaan viranomaisten on määriteltävä ennakolta kopion ja tulosteen antamisesta perittävät maksut ja julkaistava ne yleisessä tietoverkossa, jollei julkaisemista ole pidettävä ilmeisen tarpeettomana. Valtiovarainministeriö suosittelee, että maksut määrättäisiin ennakkoon ja, että ne julkaistaisiin julkisuuslain 34 §:n 5 momentissa tarkoitetulla tavalla.

6. Täytäntöönpano

Lain (495/2005) voimaantulosäännöksen mukaan lain 34 §:ssä tarkoitettuja maksuja koskevat asetukset, päätökset ja säännöt on saatettava tämän lain mukaisiksi vuoden kuluessa lain voimaantulosta. Valtiovarainministeriö pitää perusteltuna, että julkisuuslain 34 §:n edellyttämät asetusmuutokset toteutettaisiin ensisijassa asetuksiin tehtävien muiden sisällöllisten muutosten yhteydessä tai uusittaessa maksuasetuksia, joiden voimassaolo lakkaa vuoden 2005 tai vuoden 2006 lopussa. Jos maksuasetukseen tehdään pelkästään

valtiovarainministeriön suositussäännöksen (edellä kohta 3.) mukainen muutos, ei asetusmuutoksesta tarvitse pyytää valtiovarainministeriön lausuntoa. Asetusmuutos pyydetään kuitenkin lähettämään tiedoksi valtiovarainministeriölle.

Oheinen ohje lähetetään valtioneuvoston kanslialle ja ministeriöille tiedoksi ja toimenpiteitä varten. Ohje pyydetään saattamaan tiedoksi myös alaisille virastoille ja laitoksille.

Osastopäällikkö, budjettipäällikkö

Tuomas Sukselainen

Lainsäädäntöneuvos

Hannu Taipale

TIEDOKSI

Eduskunnan kanslia
Tasavallan presidentin kanslia
Valtiontilintarkastajain kanslia
Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia
Valtiontalouden tarkastusvirasto
Oikeuskanslerin virasto
Suomen Pankki
Kansaneläkelaitos